

УДК 332

Прокопенко Н. І.

старший викладач кафедри геодезії та землеустрою,
Сумський національний аграрний університет,

Федоренко Д. С.

студент 2 м курсу, юридичного факультету
спеціальності «Геодезія та землеустрій»,
Сумський національний аграрний університет

РАЦІОНАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ АГРОЛАНДШАФТІВ ЯК ОСНОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Земельні ресурси є основою сільськогосподарського виробництва. Їх відмінною особливістю є те, що вони обмежені в просторі та відрізняються за властивостями, основною з яких є продуктивність. У зв'язку з низкою причин (ерозійні процеси, урбанізація, забруднення), площа земельних ресурсів, у тому числі їх найпродуктивніша частина – сільськогосподарські угіддя, постійно зменшується, що в майбутньому може призвести до значного скорочення виробництва продуктів харчування.

В ході історичного розвитку людства сільськогосподарське виробництво розширилося як якісно, так і кількісно. При цьому вплив на природні комплекси, на яких воно розвивалося, поглибилося. Це призвело до появи агроландшафтів.

Кожен природний ландшафт який об'єктивно існує як природний об'єкт має свій індивідуальний вигляд і внутрішню структуру, утворену прямими і зворотними взаємозв'язками і взаємодією між ландшафтоутворюючими природними компонентами, певним положенням на земній поверхні і кордонах. На розвиток і зміну ландшафту в просторі і часі впливає господарська діяльність людини. Найбільший вплив на природний ландшафт здійснює сільськогосподарська діяльність як антропогенний фактор.

Ця парадигма передбачає створення мережі сільськогосподарських ландшафтних систем, серед яких актуальні агроландшафти, водогосподарські, меліоративні, агропромислові, лісові, тваринницькі, житлові, чергуються з природними, штучними, природно-захисними ландшафтами в екологічних рамках територій, інтегрованих з інфраструктурою сільськогосподарської та тваринницької систем.

Отже, агроландшафт – це комплексне поняття, що включає компоненти природного і антропогенного ландшафту й формується в результаті взаємодії природно-потенціальних комплексів – територій, де природний фітоценоз замінений агрофітоценозом, який визначає його стійкість, з усіма елементами сільськогосподарської та інженерної інфраструктури. Основними принципами агроландшафтного упорядкування території є: еколого-ландшафтна диференціація (зонування) сільськогосподарської території на основі екологічно збалансованого використання кожної земельної ділянки під відповідний вид угідь; формування системи сівозмін культур, визначення оптимального складу і співвідношення сільськогосподарських угідь на основі дотримання принципу стійкості екосистем;

нормування техногенного навантаження; запровадження короткочасних динамічних сівозмін; збереження екологічної рівноваги.

У порівнянні з природними ландшафтами в агроландшафтах скоротилися запаси біомаси в 2 – 24 рази, хімічних елементів – в 1,4 – 1,7 рази, геологічний цикл хімікатів скоротився в 3 – 4 рази (в залежності від природно-кліматичних умов). Це, в свою чергу, призвело до зниження природної родючості (на 2 – 8% в залежності від природно-кліматичних умов), забруднення водних об'єктів і, в кінцевому рахунку, зниження екологічної та економічної ефективності використання агроландшафтів.

Таким чином, проблема раціонального використання земельних ресурсів для виробництва продукції рослинництва не тільки не втрачає свого значення, а й стає все більш актуальною. На нашу думку, його вирішення неможливе без створення стійких процесів деградації агроландшафтів - сівозмін, полів, робочих майданчиків та інших елементів, що забезпечують збереження, а на деяких ділянках і відновлення родючості ґрунтів, що сприятиме успішному управлінню сільськогосподарським виробництвом.

Методологія адаптивного ландшафту земель сільськогосподарського призначення має включати об'єктивну оцінку ґрунтових ресурсів та зміни їх стану (у тому числі родючості) на час проведення обстеження, виявлення причин цих змін, а також розробку заходів (організаційних та економічних, агротехнічних, лісомеліоративних тощо), спрямованих на зменшення деградації та зниження родючості ґрунтів. З цією метою буде вирішений комплекс таких завдань, як агроландшафтне картографування території, польове комплексне обстеження, складання адаптивно-ландшафтної організації території. Всі проектні рішення повинні бути не тільки економічно обґрунтованими, але і дозволяти прогнозувати збереження родючості ґрунтів і підвищувати виробництво і якість сільськогосподарської продукції.

Ефективне екологічне управління дозволяє, з одного боку, збільшити масштаби сільськогосподарського виробництва, а з іншого – забезпечити екологічний баланс навколишнього середовища, збереження і відтворення родючості ґрунтів. Сенс екологічної та ландшафтної організації території полягає в досягненні найбільшого ефекту від природоохоронних заходів при розгляді їх у системі формування ландшафту, який є екологічно стійким. Особливо це стосується території де використання земель ускладнюються на тлі ерозійних процесів та інших видів деградації земель.

Список літератури

1. Дроздяк М. В., Казьмір П. Г. Просторова організація агроландшафтів: нав. посібник. Львів, 2007. 185 с.
2. Другак В. М., Гунько Л. А. Еколого-ландшафтне впорядкування землекористування сільськогосподарських підприємств в умовах нових земельних відносин. К.: ДП «Компринт», 2013. 185 с.
3. Обласов В. І., Балик Н. Г. Протиерозійна організація території: навчальний посібник. К: Аграрна освіта, 2009. 215 с.